Aandachtswijken: weinig werkzekerheid

Vaker een onderbroken loopbaan

Harry Bierings en Clemens Siermann

In aandachtswijken is betaald werk voor velen niet vanzelfsprekend. Van de 29 tot 55-jarigen heeft bijna een kwart gedurende de periode 2004-2007 niet gewerkt. Voor heel Nederland was dit voor een van de tien personen het geval. Dat komt voor een belangrijk deel door het relatief hoge aandeel niet-westerse allochtonen.

Aandachtswijken zijn wijken waarin de kwaliteit van de leefomgeving door een stapeling van achterstanden achterblijft bij andere wijken. In 2007 hebben corporaties, gemeenten, bewoners en kabinet de handen ineen geslagen om 40 wijken gezamenlijk en voor langere termijn extra te ondersteunen via de zogenaamde wijkenaanpak (VROM, 2007). Het kabinet Balkenende IV stelde hiervoor middelen beschikbaar, onder meer voor de uitvoering van wijkactieplannen.

De arbeidspositie van bewoners van achterstandswijken laten zich niet voldoende beschrijven door cijfers van het aantal mensen dat op een bepaald moment werkt of niet werkt. Het gaat juist om de bestendigheid van deze situatie. Als iemand nu werkt, hoeft dit immers niet te betekenen dat dat al lang het geval is. Misschien heeft hij of zij net een baan gevonden na langdurige werkloosheid. Een soortgelijke redenering gaat op voor iemand die nu werkloos is. Vanuit beleidsoptiek is het wezenlijk verschillend of iemand altijd heeft gewerkt, een arbeidsloopbaan met 'gaten' heeft met perioden zonder werk, of langere tijd onafgebroken niet heeft gewerkt.

Het CBS heeft onder de term werkzekerheid nieuwe cijfers ontwikkeld die het mogelijk maken de bestendigheid van de arbeidspositie in beeld te brengen.[1] Voor de beschrijving hiervan zijn drie categorieën onderscheiden naar de duur dat zij werkzaam waren: onafgebroken werkzaam, onderbroken werkzaam en onafgebroken niet-werkzaam (zie kader 1).

In de aandachtswijken komen kwetsbare groepen naar verhouding vaker voor. Dit geldt in het bijzonder voor niet-westerse allochtonen, die in deze wijken oververtegenwoordigd zijn. Omdat in specifieke aandachtswijken de relatie tussen herkomst en werkzekerheid sterker of zwakker is, zijn ook de uitkomsten per aandachtswijk opgenomen.

Kwetsbaar

De helft van de aandachtswijken[2] ligt in een van de vier grote steden Amsterdam, Den Haag, Rotterdam of Utrecht (G4). Hier woont bijna 80 procent van de inwoners van aandachtswijken. De resterende twintig liggen in de veertien grotere gemeenten (G14).[3] De grootste aandachtswijken zijn Amsterdam Nieuw-West en Rotterdam Oud-Zuid, de kleinste zijn De Hoogte in Groningen, Heechterp/Schieringen in Leeuwarden en de Rivierenwijk in Deventer. In de aandachtswijken komen naar verhouding veel groepen met een laag inkomen voor.[4] Hieronder bevinden zich groepen waar-

TSB_11_02_p15-22.indd 18 1/27/2011 9:02:02 AM

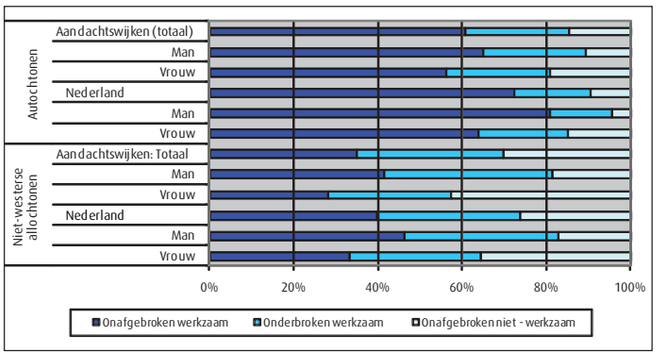

van bekend is dat zij een kwetsbare positie innemen op de arbeidsmarkt, zoals niet-westerse allochtonen, eenpersoonshuishoudens en eenoudergezinnen.

Eind 2007 was van de inwoners van 29 tot 55 jaar in de aandachtswijken 49 procent niet-westers allochtoon; landelijk is dit 11 procent. Vooral in de aandachtswijken van de G4 is dit aandeel met 54 procent hoog, tegenover 24 procent in de andere wijken van de G4. In de Haagse aandachtswijken Transvaal en de Schilderswijk ligt het aandeel niet-westerse allochtonen zelfs boven de 80 procent, in de Amsterdamse Bijlmer is dat 76 procent. In aandachtswijken van de G14 is het percentage niet-westerse allochtonen veel lager (30%).

Bewoners van aandachtswijken scoren laag op werkzekerheid.[5] Vergeleken met heel Nederland hadden veel van hen tussen 2004 en 2007 onafgebroken niet gewerkt. Eind 2007 woonden 286 duizend personen van 29 tot 55 jaar in de aandachtswijken. Iets minder dan een kwart had gedurende de voorgaande vier jaar niet gewerkt. Dit is tweemaal zo veel als in heel Nederland. Die lage werkzekerheid blijkt ook uit het relatief hoge aandeel bewoners dat in de vierjaarsperiode slechts een deel van de tijd werkte. Drie op de tien personen werkte niet de volledige periode, tegenover landelijk twee op de tien. In de aandachtswijken werkte iets minder dan vijf op de tien wel de volle periode. Op landelijk niveau waren dat er bijna zeven op de tien.

Herkomst

In de aandachtswijken had van de autochtone bewoners 15 procent onafgebroken niet gewerkt (landelijk 10%). Bij niet-westerse allochtonen was dit 30 procent (landelijk 26%). Het 'verlies' aan werkzekerheid in aandachtswijken ten opzichte van Nederland als geheel is dus voor beide herkomstgroepen nagenoeg gelijk. Als echter naar onderbroken loopbanen wordt gekeken, ligt dat anders. Onder autochtonen kwamen onderbroken loopbanen in de aandachtswijken nog wel vaker voor dan in heel Nederland, maar voor niet-westerse allochtonen was er nauwelijks verschil. Zowel in de aandachtswijken als landelijk had ongeveer een derde van de niet-westerse allochtonen slechts een deel van de vier jaar gewerkt. In vergelijking met het landelijk gemiddelde mogen autochtonen in de aandachtswijken een achterstand hebben in werkzekerheid, maar ten opzichte van niet-westerse allochtonen hebben ze juist een hogere werkzekerheid. In aandachtswijken had van de autochtonen immers een lager aandeel onafgebroken niet gewerkt (15 versus 30%). Bovendien kwamen bij hen onderbroken loopbanen minder vaak voor: 25 procent van de autochtonen werkte niet de volle vier jaar, tegenover 35 procent bij de niet-westerse allochtonen.

Vrouwen

De vraag is of de minder gunstige werkzekerheid van niet-westerse allochtonen zich bij specifieke groepen voor-

1. Onafgebroken werkzaam:

Dit zijn personen die de hele periode 2004-2007 onafgebroken werkzaam waren. Zij hadden de hele periode dezelfde baan of zijn van baan gewisseld, maar niet tussentijds zonder werk geweest. Deze groep neemt de minst kwetsbare positie op de arbeidsmarkt in. Zij hebben in het algemeen goede vooruitzichten om ook werk te behouden.

2. Onderbroken werkzaam:

Dit zijn personen die in de periode 2004-2007 deels werkzaam waren en deels niet. Zij zijn ontslagen, hebben zelf ontslag genomen of kregen geen contractverlenging en hebben daarna later eventueel weer werk gevonden. Deze groep neemt vaker een kwetsbare positie in op de arbeidsmarkt, maar heeft de binding met de arbeidsmarkt niet verloren. Naar verhouding heeft men vaak een flexibele baan (Bierings, Siermann en De Vries, 2009)

3. Onafgebroken niet-werkzaam:

Dit zijn personen die de periode 2004-2007 onafgebroken niet werkzaam waren. Zij staan in het algemeen ver van de arbeidsmarkt af. Deze categorie bestaat uit huisvrouwen en –mannen die vrijwillig inactief zijn vanwege de zorg voor het huishouden, ziekte, maar ook uit personen die het niet lukt om werk te vinden (zoals oudere, langdurig werklozen en arbeidsongeschikten)

TSB_11_02_p15-22.indd 19 1/27/2011 9:02:02 AM

Arbeidspotentieel zonder inkomsten: een analyse

In 2007 hadden in Nederland ruim 1,1 miljoen personen van 15 tot en met 64 jaar geen inkomsten uit werk of uitkering en volgden geen onderwijs. Dat is 10 procent van de potentiële beroepsbevolking. In 2005 was dit percentage nog 12 procent. Het arbeidspotentieel zonder inkomsten bestaat grotendeels uit autochtone vrouwen van 45 tot met 64 jaar met een partner.

Hoewel deze groep de grootste is, bestaan er in de totale groep arbeidspotentieel grote verschillen. Omdat deze groep niet terug te vinden is in registraties van bijvoorbeeld gemeenten of UWV, is door gemeenten en UWV maar moeilijk vat te krijgen op deze groep.

Vijf gemeenten (Den Haag, Amsterdam, Utrecht, Rotterdam en Dordrecht) zijn in samenwerking met de Raad voor Werk en Inkomen (RWI) op zoek gegaan naar kenmerken van deze groep. Immers, als deze wat meer profiel krijgt, is er de mogelijkheid om meer in te spelen op aanwezige behoeften. Hiertoe zijn verschillende gegevensbronnen bij het CBS gebruikt, zoals het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) en de Enquête Beroepsbevolking (EBB). Met behulp hiervan is vastgesteld hoe lang iemand tot de groep 'arbeidspotentieel zonder inkomsten' behoord of inmiddels werk heeft gevonden. In overleg met de RWI en gemeenten is hiervoor een typologie ontwikkeld. De acht subgroepen zijn: jonge kanshebber, onvrijwillig inactieve allochtoon, huisvrouw met thuiswonende kinderen, recentelijk inactieve, welvarende inactieve, jonge moeder, werkwillende oudere en oudere huisvrouw.

In de Haagse aandachtswijken Transvaal (foto boven) en de Schilderswijk ligt het aandeel niet-westerse allochtonen boven de 80 procent

Wat opvalt, is dat deze groepen ongelijk zijn verdeeld over het land. Vooral in de krachtwijken van de steden vormen niet de oudere huisvrouwen de meest omvangrijke groep, maar de jonge moeders. In de G4 ligt het aandeel 'jonge kanshebbers' en 'recentelijk inactieven' ruim boven het landelijk percentage. Ook het aandeel onvrijwillig inactieve allochtonen is in de G4 twee keer zo groot als landelijk.

Het analyseren van de cijfers op stedelijk en zelfs wijkniveau levert een interessante verdieping op. Naar verwachting zal de economische terugval van het afgelopen jaar de verhouding tussen de groepen wel enigszins wijzigen. Er zijn aanwijzingen dat de groep 'recent inactieven' aanzienlijk zal toenemen. Zo rapporteert UWV in haar voortgangsrapportage sinds 2007 bijna 80 procent toename van het aantal personen dat de maximale duur van de WW bereikt (53.698 in 2007, 96.210 in 2010).[5] Dit zal zo zijn weerslag hebben op dit aandeel van het onbenut arbeidspotentieel.

Peter van Leeuwen, adviseur onderzoek en analyse, Raad voor Werk en Inkomen, **Alex Driesens**, adviseur beleid, Raad voor Werk en Inkomen.

Literatuur

- Geen kans of geen keuze? Een typologie van het arbeidspotentieel zonder inkomsten. Anouk de Rijk, Daniëlle ter Haar, Tirza König. CBS-CvB, 2010.
- Kansen bekeken. Vervolganalyse van onbenut arbeidspotentieel onder niet uitkeringsgerechtigden in de krachtwijken. Raad voor Werk en Inkomen, 2010.
- Kwantitatieve informatie eerste acht maanden 2010. UWV kenniscentrum, 2010.

TSB_11_02_p15-22.indd 20 1/27/2011 9:02:02 AM

Bevolking en bewoners aandachstwijken (29 tot 55 jaar) naar samenstelling eind 2007 en arbeidspositie 2004-2007

	Samenstelling bevolking			Arbeidspositie			
	Autochtoon	Westers allochtoon	Niet-westers allochtoon	Onafgebroken werkzaam	Onderbroken werkzaam	Onafgebroken niet-werkzaam	Totaal
	x 1 000						
Nederland	4923	593	682	4186	1267	746	6199
w.v. aandachtswijken	115	31	141	134	87	66	286
	%						
Nederland	79	10	11	68	20	12	100
w.v. aandachtswijken	40	11	49	47	30	23	100

doet. Dat is inderdaad het geval. Het blijkt dat vooral niet-westerse allochtone vrouwen een achterstandspositie innemen. Van deze groep had ruim vier van de tien in de aandachtswijken onafgebroken niet gewerkt. Bij de autochtone vrouwen in deze wijken was dat twee van de tien. Voor niet-westerse en autochtone mannen lag het aandeel dat onafgebroken niet werkzaam was op respectievelijk twee op de tien en een op de tien. Wat onderbroken loopbanen betreft, had drie van de tien niet-westerse allochtone vrouwen niet de hele vierjaarsperiode gewerkt. Van de autochtone vrouwen waren dat er minder, namelijk een kwart. De minder gunstige werkzekerheid onder niet-westerse allochtone vrouwen heeft vooral betrekking op Turkse en Marokkaanse vrouwen. In de aandachtswijken had ruim de helft van deze vrouwen onafgebroken niet gewerkt. Bij Surinaamse en Antilliaanse vrouwen lag dit aandeel op twee van de tien en was iets hoger dan bij autochtone vrouwen in de aandachtswijken. Verder had van de Turkse en Marokkaanse vrouwen die wel werkzaam waren geweest, zes op de tien geen onafgebroken maar een onderbroken loopbaan.

Schilderswijk

De werkzekerheid in de Haagse wijken Transvaal, de Schilderswijk en de Stationsbuurt is naar verhouding laag. In elk van deze wijken had rond 30 procent van de inwoners vier jaar onafgebroken niet gewerkt. Daarmee bleven deze wijken duidelijk boven het gemiddelde van 23 procent van de G4-aandachtswijken. In de drie Haagse wijken lag ook het aandeel bewoners dat onderbroken werkzaam was boven het G4-gemiddelde.

Ruim vier op de vijf inwoners in de Schilderswijk en in Transvaal is niet-westers allochtoon; in de Stationsbuurt geldt dit voor ongeveer drie op de vijf inwoners. De lage werkzekerheid van deze bewoners is voor een belangrijk deel terug te voeren op oververtegenwoordiging van deze groep. In de Rotterdamse wijken Vreewijk en de Utrechtse wijk Zuilen-Oost geldt dit in veel mindere mate. Met slechts een lichte oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtonen van 29 tot 55 jaar (rond een kwart) scoren de bewoners van deze drie wijken naar verhouding hoog op werkzekerheid. Zowel wat betreft het aandeel personen dat vier jaar onafgebroken niet-werkzaam was, als het aandeel dat onderbroken werkzaam was, bleven deze wijken onder het G4-gemiddelde. Bij ongeveer hetzelfde aandeel niet-westerse allochtonen had de Rotterdamse wijk Bergpolder met een op de tien het laagste aandeel personen dat onafgebroken niet-werkzaam was.

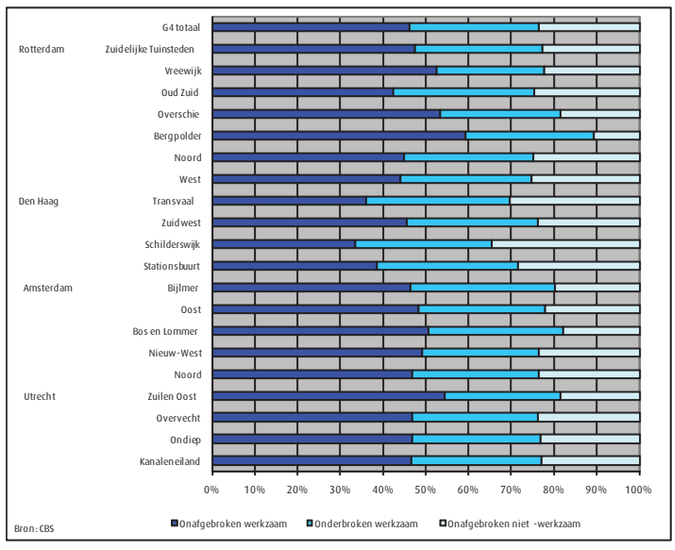

TSB_11_02_p15-22.indd 21 1/27/2011 9:02:06 AM

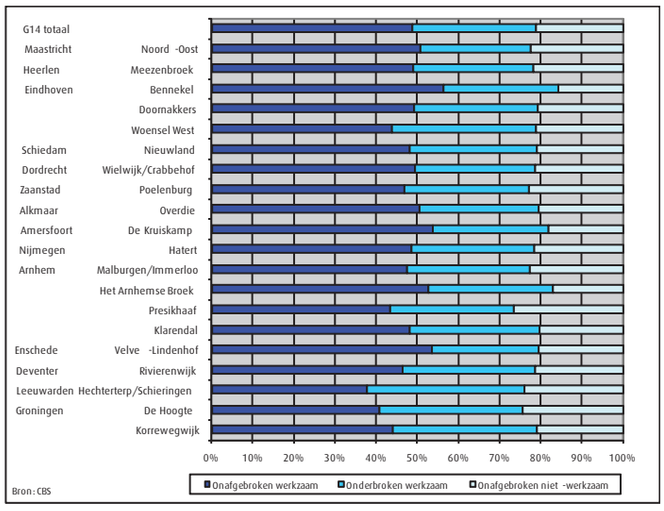

Presikhaaf

De G14-aandachtswijken ontlopen de G4-aandachtswijken wat werkzekerheid betreft nauwelijks. Het aandeel niet-westerse allochtonen lag hier echter een stuk lager. Presikhaaf (Arnhem) dat binnen de G14- wijken een hoog aandeel niet-westerse allochtonen (41%) heeft, bleef achter bij de overige G14-aandachtswijken: 27 procent van de inwoners had de hele periode onafgebroken niet gewerkt. Wat het aandeel bewoners betreft dat niet de hele vierjaarsperiode onafgebroken heeft gewerkt, bleef Presikhaaf ongeveer op het G14-gemiddelde. De Eindhovense wijk Bennekel is de aandachtswijk die qua werkzekerheid het gunstigst is. Deze buurt had met 16 procent het laagste aandeel personen dat vier jaar onafgebroken niet-werkzaam was.

Met 28 procent van de bewoners die in de vierjaarsperiode onderbroken werkzaam waren, bleef Bennekel ook wat dit betreft onder het G14-gemiddelde. Het aandeel niet-westerse allochtonen lag in deze wijk onder het gemiddelde van de G14-aandachtswijken.

Ongunstig

De werkzekerheid in de aandachtswijken is ongunstig. Bewoners hadden over een langere periode vaker een onderbroken arbeidsloopbaan of waren onafgebroken niet-werkzaam dan buiten deze wijken. De geringere werkzekerheid geldt in het bijzonder voor niet-westerse allochtonen die in de aandachtswijken zijn oververtegenwoordigd.

Buiten de aandachtswijken is de werkzekerheid voor zowel niet-westerse allochtonen als voor autochtonen gunstiger. Daarbij geldt dat autochtonen minder vaak onafgebroken niet-werkzaam of onderbroken werkzaam waren dan niet-westerse allochtonen, in de aandachtswijken maar ook erbuiten.

In de aandachtswijken in de vier grote steden is de werkzekerheid iets lager dan in de andere aandachtswijken. Dit heeft te maken met het feit dat in de grote steden het aandeel niet-westerse allochtonen relatief hoog is. In Den Haag springt in enkele wijken de werkzekerheid er in negatieve zin uit, ook in vergelijking met andere aandachtswijken.

Harry Bierings en **Clemens Siermann** zijn verbonden aan het CBS.

Literatuur

- VROM, 2007, Actieplan Krachtwijken: Van Aandachtswijk naar Krachtwijk. Den Haag.
- Bierings, Harry, Clemens Siermann en Robert de Vries, Arbeidsmarktpositie 2002-2005, Sociaal-economische trends, 3de kwartaal 2009.
- Brouwer, J. en J. Willems, Ruimtelijke concentratie van achterstanden en problemen. Vaststelling selectie 40 aandachtswijken en analyse achtergronden. ABF Research, Delft, 2007.
- Schreven, Luuk en Maartje Rienstra. Outcomemonitor Krachtwijken brengt aandachtswijken in beeld, Bevolkingstrends 4de kwartaal 2008.

Noten

1. Cijfers over werkzekerheid voor Nederland als totaal zijn door het CBS al eerder gepubliceerd in Bierings, Siermann en de Vries (2009). Voor de wijze waarop de deelpopulaties *onafgebroken werkzaam, onderbroken werkzaam en onafgebroken niet werkzaam* zijn afgebakend, wordt hiernaar verwezen.
2. Voor een uitgebreide typering van de aandachtswijken wordt verwezen naar Schreven en Riemstra (2008).
3. In Brouwer en Willems (2007) zijn op het niveau van postcode-4 gebieden de aandachtswijken samengesteld.
4. Dit wordt wel in verband gebracht met het volkshuisvestingsbeleid in de jaren zeventig dat met name in de grote steden gericht was op het bouwen voor deze groepen. Meer dan 60 procent van de woningen in de aandachtswijken zijn sociale huurwoningen. In de rest van Nederland is dit maar iets meer dan 30 procent. De woningen in de aandachtswijken zijn voornamelijk meergezinswoningen. In de aandachtswijken is bijna driekwart van de woningen een meergezinswoning, terwijl in de rest van Nederland vooral eengezinswoningen staan. (Schreven en Rienstra, 2008).
5. Aandachtswijken zijn voor het eerst in 2007 als zodanig aangemerkt. In dit artikel is de werkzekerheid van aandachtswijken beschreven met behulp van uitkomsten over de arbeidspositie van 2004 tot en met 2007, inclusief een periode dus waarin aandachtswijken nog niet als zodanig expliciet zijn benoemd.

Meer informatie? Kijk op www.kennisbankschuldhulpverlening.nl

TSB_11_02_p15-22.indd 22 1/27/2011 9:02:06 AM